

Fem minoriteter, fem språk och en lag som skyddar dem

Berättelse

Sverige är ett land med många språk och kulturer. Fem grupper har en särskild ställning och kallas nationella minoriteter. Det är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Det som är gemensamt för dem är att grupperna har funnits länge i Sverige och har en egen språklig, kulturell eller religiös samhörighet. De har också en vilja att behålla sin identitet.

Till varje grupp hör ett eller flera språk. De fem nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Samiska brukar beskrivas som flera olika varieteter, alltså flera former av samma språk. Också romani chib finns i flera varieteter. Dessa språk har ett särskilt skydd i lagen, utöver svenskan.

Skyddet har en historia. I december 1999 beslutade riksdagen att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. Åtagandena trädde i kraft i juni 2000. I dag regleras rättigheterna i Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Samerna har en särställning bland de fem grupperna. De är nämligen också erkända som urfolk och omfattas av FN:s deklaration om urfolks rättigheter. Ett urfolk är ett folk som har bott i ett område mycket länge, redan innan dagens länder och gränser fanns.

I vissa kommuner gäller starkare rättigheter. I dessa så kallade förvaltningsområden har man rätt att använda finska, meänkieli eller samiska i kontakt med myndigheter och domstolar. Man har också rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på språket. På så sätt ska språken kunna användas i vardagen och inte bara hemma.

Två myndigheter har ett särskilt ansvar för språken. Institutet för språk och folkminnen, som förkortas Isof, arbetar med språkvård och revitalisering för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Sametinget har motsvarande ansvar för de samiska språken. Att revitalisera ett språk betyder att man hjälper det att leva vidare och få fler talare.

Hur många som talar varje språk är osäkert. Sverige för ingen officiell statistik som bygger på etnicitet eller modersmål. De siffror som ibland nämns är därför uppskattningar. Också hur grupperna ska benämnas diskuteras ibland, och därför är det klokt att vara försiktig med både siffror och ord.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
minoritet	en mindre grupp i ett land
samhörighet	en känsla av att höra ihop med andra

ORD	FÖRKLARING
identitet	det som gör att man är den man är
varietet	en form eller variant av ett språk
ansluta sig	gå med i något, till exempel ett avtal
ramkonvention	ett avtal mellan länder med gemensamma regler
reglera	bestämma något genom lag eller regler
urfolk	ett folk som har bott i ett område mycket länge
förvaltningsområde	en kommun med extra rättigheter för ett minoritetsspråk
revitalisera	hjälpa ett språk att leva vidare och få fler talare
etnicitet	tillhörighet till en folkgrupp
uppskattning	en ungefärlig siffra; inte en exakt siffra

Läsförståelsefrågor

1. Vad är gemensamt för de fem nationella minoriteterna enligt texten?
 1. De har alla flyttat till Sverige under de senaste åren.
 2. De har funnits länge i Sverige och vill behålla sin identitet.
 3. De talar alla samma språk.
2. Varför har samerna en särställning bland de fem grupperna?
 1. De är också erkända som urfolk.
 2. De är den största gruppen.
 3. De saknar ett eget språk.
3. Vad innebär ett förvaltningsområde?
 1. En kommun där bara svenska får talas.
 2. En kommun med extra rättigheter för finska, meänkieli eller samiska.
 3. En myndighet som bestämmer över alla minoriteter.
4. Vad gör myndigheterna Isof och Sametinget?
 1. De bestämmer vem som får bo i Sverige.
 2. De arbetar med att språken ska leva vidare.
 3. De räknar exakt hur många som talar varje språk.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är från 2009.
 2. Riksdagen beslutade redan på 1980-talet att ansluta sig till ramkonventionen.
 3. Samiska brukar beskrivas som flera olika varieteter.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. I förvaltningsområden kan man ha rätt till äldreomsorg på minoritetsspråket.
 2. Sverige för officiell statistik över hur många som talar varje språk.
 3. Romani chib talas också i många andra länder.
7. Texten säger att siffrorna över talare är "uppskattningar". Förklara med egna ord varför man inte vet exakt hur många som talar varje språk.
8. Varför kan det vara viktigt att man får använda sitt språk i kontakt med myndigheter och i äldreomsorgen, och inte bara hemma? Svara med stöd i texten.

Facit

1. De har funnits länge i Sverige och vill behålla sin identitet.
1. De är också erkända som urfolk.
1. En kommun med extra rättigheter för finska, meänkieli eller samiska.
1. De arbetar med att språken ska leva vidare.
1. ja b) nej (beslutet togs i december 1999, och åtagandena trädde i kraft i juni 2000) c) ja
1. ja b) nej (Sverige för ingen officiell statistik baserad på etnicitet eller modersmål) c) det står inte i texten (texten säger inget om var romani chib talas utanför Sverige)
- Exempel på svar: Sverige för ingen officiell statistik som bygger på etnicitet eller modersmål. Därför finns det inga exakta siffror, utan bara ungefärliga uppskattningar.
- Exempel på svar: Om man får använda språket även hos myndigheter och i äldreomsorgen kan språket användas i hela vardagen och inte bara hemma. Då blir det lättare för språket att leva vidare och för människor att förstå och bli förstådda i viktiga situationer.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten ger en faktabaserad översikt över Sveriges fem nationella minoriteter, de fem minoritetsspråken, lagens bakgrund (ramkonventionen 1999/2000 och lagen 2009:724) samt myndigheternas roll. Tema: grannländer och omvärld, samt rättigheter och mångfald i Sverige. Ämnet är känsligt – håll diskussionen vid fakta, lag och officiella mål och undvik värderingar om enskilda grupper. Fråga 7 och 8 kräver inferens och att eleven kopplar ihop olika delar av texten. Lyft gärna skillnaden mellan säkra fakta (lagar och årtal) och osäkra uppgifter (antal talare). Låt eleverna jämföra med minoriteter och språkrättigheter i sina egna länder.

Diskussionsfrågor

- Finns det nationella minoriteter eller flera officiella språk i landet där du kommer ifrån? Berätta kort.
- Texten säger att grupperna vill behålla sin identitet. Vad kan man göra för att ett språk inte ska försvinna, tror du?
- Varför kan det vara svårt och känsligt att räkna hur många som tillhör en viss grupp? Tänk på både fördelar och nackdelar med att inte föra sådan statistik.
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv ett språk eller en kultur som är viktig för dig eller din familj. Vad gör man för att föra den vidare till nästa generation?

Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isof) – Nationella minoritetsspråk: <https://www.isof.se/nationella-minoritetssprak>

- Sveriges riksdag – Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724/
- Minoritet.se (Sametinget) – Varför har Sverige fem erkända nationella minoriteter och minoritetsspråk: <https://www.minoritet.se/varfor-har-sverige-fem-erkanda-nationella-minoriteter-och-minoritetssprak>
- Isof – Din rätt till nationella minoritetsspråk: <https://www.isof.se/nationella-minoritetssprak/din-ratt-till-nationella-minoritetssprak>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Sverige har fem erkända nationella minoriteter – judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. De fem nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Att tillhöra en nationell minoritet bygger på självidentifikation och är frivilligt. Riksdagen beslutade hösten 1999 att Sverige skulle ansluta sig till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter; Sverige ratificerade i februari 2000 och åtagandena trädde i kraft den 1 juni 2000. Rättigheterna regleras i dag i Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, som bland annat handlar om rätt till information, inflytande och att använda sitt språk hos myndigheter. Samerna har en särställning eftersom de också är erkända som urfolk och omfattas av FN:s deklaration om urfolks rättigheter. I särskilda förvaltningsområden har talare av finska, meänkieli och samiska rätt att använda språket hos myndigheter och domstolar samt rätt till förskola och äldreomsorg helt eller delvis på språket; jiddisch och romani chib är territoriellt obundna och har en lägre skyddsnivå. Gemensamt för grupperna är att de har funnits länge i Sverige och har en egen språklig, kulturell eller religiös samhörighet och en vilja att behålla sin identitet. Isof arbetar med språkvård och revitalisering för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, medan Sametinget har motsvarande ansvar för de samiska språken. OSÄKERHETER/MYTER: Exakta antal talare av varje minoritetsspråk är osäkra – Sverige för ingen officiell statistik baserad på etnicitet eller modersmål, så befolkningsciffror som ibland nämns är uppskattningar och skrivs därför allmänt i texterna. Hur grupperna benämns diskuteras; termen tornedalingar används ibland tillsammans med eller jämfört med begrepp som lantalaiset eller kväner, och detta hanteras varsamt. Romani chib omfattar flera olika varieteter och antalet anges olika i olika källor, och att samiska räknas som flera språk eller varieteter (t.ex. nord-, lule- och sydsamiska) beskrivs på olika sätt; texterna uttrycker detta allmänt och försiktigt.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.